

Nr 178.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om viss ändring av bestämmelserna för disposition av fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna (3-miljonersfonden).

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyström m. fl.* (I: 54) och den andra inom andra kammaren av herr *Gavelin m. fl.* (II: 53), har anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag till sådan ändring av bestämmelserna för disposition av den s. k. 3-miljonersfonden, att densamma kan användas till förbättrad pensionering av gruvarbetarna vid malmfälten eller på annat sätt komma gruvarbetarna och malmfältskommunerna till nytta.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionen II: 53.

Över motionerna har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttrande avgivits av *länsstyrelsen i Norrbottens län*. Vid nämnda yttrande äro fogade yttranden från vederbörande kommunala organ i Kiruna, Gällivare och Malmberget, vilka samtliga instämt i motionernas syfte.

Länsstyrelsen har för egen del anfört följande.

Den så kallade 3-miljonersfonden äges av statsverket. Enligt år 1939 givna bestämmelser må fondmedel användas när nedgången i sysselsättningen vid Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolags gruvor på grund av läget på den allmänna marknaden för järnmalm är av sådan omfattning och synes bliva av sådan varaktighet, att hjälpåtgärder medelst fondmedlen äro motiverade. Medlen skola användas antingen till drivande av vissa allmänna arbeten eller till kontant bidragsverksamhet, vilken senare kan utformas efter två huvudlinjer (prop. 1939: 228). På grund av senare beslut (prop. 1946: 207) kan fondmedel nyttjas jämväl till beredningsarbeten, till vilka bidrag samtidigt lämnas av särskilt anvisade arbetslöshetsmedel eller från Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, ävensom till utbetalning av pensionsutfyllnad åt anställda hos Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, vilka förtidspensionerats efter fyllda 60 år i samband med inträffade sysselsättnings svårigheter.

I sitt den 9 december 1948 avgivna betänkande har 1947 års malmkommunutredning jämväl redogjort för 3-miljonersfonden och dess användning. Utredningen har åberopat bestämmelserna härom som förebild för sitt förslag om fondbildning för den skatteförlust, som bortfallet av royaltys skulle föranleda malmkommunerna och landstinget. I samband härmed anföres, att fonden bör ägas av staten och icke av kommunerna. Som skäl

härför åberopas, att fonden kan under tiden för stödsystemets giltighetstid avvecklas, om fonden icke ens eller i blott ringa mån användes. En kommunägd fond skulle däremot vid ändrade förhållanden alltid komma att ingå i kommunens förmögenhet och måste därvid till slut få ett ändrat användningssätt. Utredningens förslag är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

I motionerna har framhållits, att riksdagen numera uppdragit sådana riktlinjer för den framtida arbetslöshetspolitiken, att arbetsinskränkningar av den art, som rådde vid tiden strax före fondens tillkomst, icke skola behöva befaras. I likhet med malmutredningen anser länsstyrelsen, att dessa förhållanden icke utgöra tillräckliga skäl för att förändra användningen av en fond, som äges, av statsverket och som anslagits för ändamål, som tidigare ej tillgodosetts av staten. Därest fonden icke längre behövs för sitt avsedda ändamål, bör den kunna avvecklas.

I motionerna påyrkas, att fondens medel få användas för förbättrad pensionering av malmfältens gruvarbetare. Länsstyrelsen håller visserligen före, att de anställdas pensionering är en viktig fråga. Länsstyrelsen kan emellertid icke anse, att pensioneringen bör ordnas genom bidrag från en av staten ägd fond. Den bör fastställas genom avtal med gruvbolaget Luosavaara-Kiirunavaara Aktiebolag. Då detta till hälften äges av staten, torde statsmakterna äga möjlighet att påverka bolagsledningen till ett rimligt beslut i denna sak. Samma skäl kunna även åberopas mot motionärernas yrkande, att fondens avkastning på annat sätt skall komma gruvarbetarna eller malmkommunerna till nytta.

Under hänvisning härtill har länsstyrelsen avstyrkt bifall till motionerna, varvid tillika framhållits att malmkommunutredningens förslag ännu icke prövats av Kungl. Maj:t.

Utskottet. I likhet med länsstyrelsen i Norrbottens län är utskottet av den uppfattningen, att frågan om en förbättrad pensionering av malmfältens gruvarbetare bör ordnas genom avtal med vederbörande gruvbolag. Utskottet finner det därför tveksamt, huruvida det ur principiell synpunkt kan anses lämpligt att den s. k. 3-miljonersfonden, vilken uppkommit genom att staten såsom ett led i den allmänna arbetslöshetspolitiken ställt vissa medel till nämnda länsstyrelses förfogande, gives den ändrade karaktär som i motionerna förordas. Oberoende av problemets principiella sida vill det även synas, som om denna fond skulle utgöra ett alltför svagt finansiellt underlag att bygga en dylik omfattande pensionering på. Framhållas må sålunda, att ifrågavarande fondmedel icke lämna någon som helst avkastning. På grund av den ändring i dispositionsbestämmelserna som beslöts vid 1946 års riksdag har vidare det ursprungliga anslagsbeloppet successivt reducerats; vid utgången av sistförflutna budgetår uppgick sålunda behållningen till i runt tal 2,8 miljoner kronor.

Det torde å andra sidan icke kunna bestridas, att de förutsättningar under vilka förenämnda medel på sin tid anvisades av riksdagen numera i åtskilliga hänseenden förändrats. Redan i sitt utlåtande nr 134 till 1946 års riksdag framhöll också utskottet, att gällande bestämmelser finge anses vara i viss mån föråldrade. Frågan om de närmare villkoren och lämpligaste

formerna för här berörda fondmedels ianspråktagande för framtiden synes därför vara i behov av översyn. Enligt utskottets mening bör det ankomma på Kungl. Maj:t att härutinnan vidtaga de åtgärder som må finnas erforderliga och sedermera för riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan omprövning av fondbestämmelserna kan föranleda.

Under åberopande härav får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 54 och II: 53, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 19 maj 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Rickard Lindström, Sven Larsson, Gränebo, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, fröken Andersson, herrar Sundelin, Leander, von Heland, Lundqvist, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Edin, Andrée och Axel Andersson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmberg i Skövde, Bergström, Svensson i Grönvik, Boman i Kieryd, Mårtensson i Uddevalla, Lindholm, Rubbestad, Staxäng, Bergstrand, fröken Elmén, herrar Persson i Vinberg, Jansson i Kalix och Henriksson.
